

ΣΥΜΒΟΛΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΝ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΝ

ΠΑΡΑΛΛΗΛΙΣΜΟΣ ΑΤΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΟΜΑΔΙΚΗΣ ΨΥΧΗΣ

ΥΠΟ ΦΙΛ. ΦΙΛΙΠΠΟΥ

Ι. Διμερισμός της ψυχολογίας. Ἐπανέρχομαι εἰς τὰς ἀντιλήψεις τῆς προγενεστέρως γενεᾶς ἥτις εἰς τὴν ψυχὴν διέδλεπε δυνάμεις καὶ ἐπὶ τῆς ἀρχῆς ταύτης ἀπειργάστη τὴν Δυναμικὴν Ψυχολογίαν (Facultative Psychology). Καὶ ἐκεῖνο τὸ ὅποσον θέλω νὰ προσθέσω νῦν εἶναι ὅτι ἐφ' ἕσπον τὸ αἰσθημα καὶ τὸ συναίσθημα εἶναι δύο γεγονότα ἀνεξάρτητα ἀλλήλων καὶ τελείως ἀμετάφραστα τὸ ἓν εἰς τὸ ἄλλο, ἡ ψυχολογία ἔδει νὰ χωρισθῆ εἰς δύο, ὧν τὴν μὲν ἡδυνάμεθα ἴσως νὰ ὀνομάσωμεν «Αἰσθητηριακὴν ψυχολογίαν», τὴν δὲ «Ἐνδοσκοπικὴν ψυχολογίαν». Ἡ πρώτη πραγματευμένη πᾶν ὅ,τι διερχεται διὰ τῶν αἰσθησέων καὶ συμβαίνει ὀφνεὶ ἐκτός ἡμῶν ἀπασχολεῖ εἰς τὴν γνῶσιν τοῦ ἔξωτερου κόσμου, ἡ δὲ δευτέρα πραγματευμένη πᾶν ὅ,τι συμβαίνει ἐκείτων αἰσθησέων καὶ ἐντὸς τοῦ βίου ἀπασχολεῖ εἰς τὴν γνῶσιν τοῦ ἔσωτερου ἀνθρώπου ἢ ἐνδοκόσμου τῶν συναισθημάτων, βουλήσεως καὶ βουλευομένης δυνάμεως. Ἡ τελευταία αὕτη ἐξεταζομένη πολλάκις ἰδιαίτερος ὑπὸ τινων ψυχολόγων φέρεται ὑπὸ τὸ ὄνομα «Ψυχολογία τῆς διαγωγῆς ἢ συμπεριφορᾶς» (Psychology of behaviour).

Συνελόντι εἰπεῖν θὰ διεχωρίζων τὴν Ψυχολογίαν εἰς δύο, θέτων ἀφ' ἑνὸς πᾶν ὅ,τι ἀφορᾷ τὰ κινήματα (ἢ ἐντυπώσεις), ἀναπραξιαταίς ἢ μνήμη, φαντασίαν, σχηματισμὸν ἐννοιῶν, κτλ. καὶ ἀφ' ἑτέρου πᾶν ὅ,τι ἀφορᾷ τὸ συναισθηματικόν, βουλευτικόν καὶ βουλευτικόν (ἢ λογιστικόν).

Τὴν γραμμὴν τῆς διεχωρίσεως ταύτην, καίτοι δὲ τὴν διεκέρυξεν, φαίνεται τηρήσας ὁ κατ' ἐξοχὴν πατὴρ τῆς Κοινωνικῆς Ψυχολογίας δαιμόνιος Πλάτων. Διότι ἐν ᾧ ἐν τοῖς ἄλλοις ἔργοις του καὶ δὴ δασίως θίγει τὴν κοσμοθεωρίαν αὐτοῦ ἐπιλαμβάνεται τῆς ψυχολογίας ἐκ τῆς πρώτης προαναφερθείσης ἀπόψεως, μόνον ἐν τῇ Πολιτείᾳ αὐτοῦ εἶθα τὸ πρῶτον πρῶτος αὐτὸς συνιστᾷ τὴν Κοινωνικὴν Ψυχολογίαν ἐπιλαμβάνεται τῆς ἀτομικῆς ψυχολογίας ἐκ τῆς συναισθηματικῆς, βουλευτικῆς καὶ βουλευτικῆς (ἢ λογιστικῆς) ἀπόψεως.

Ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου, λέγει ὁ Πλάτων εἰσαρχόμενος εἰς τὰ ἔνδον

αὐτοῦ, ἀποτελεῖται ἐκ τριῶν τιῶν μερῶν· πρῶτον, ἐξ ἑνὸς μέρους πολυπληθοῦς τὴν φύσιν δυνάμενον νὰ προσομοιωθῇ πρὸς τὴν φύσιν πολλῶν ζώων, ἄλλων μὲν ἡμέρων, ἄλλων δὲ θηρίων, ὑπονοῶν ἐνταῦθα τὰς ὀρέξεις, ἐπιθυμίας καὶ λοιπὰ συναισθηήματα· δεύτερον, ἐξ ἑνὸς μέρους μονοειδοῦς τὴν φύσιν, δυνάμενον ν' ἀπεικασθῇ διὰ κεφαλῆς λέοντος καὶ ὅπερ ὡς ἡγεμονικὸν πρέπει νὰ ἀρχῇ τῶν λοιπῶν· καὶ τρίτον, ἐξ ἑνὸς ἄλλου μέρους, ὑπεράνω τῶν μνησθέντων, ὡσαύτως μονοειδοῦς, καὶ ὅπερ πρέπει νὰ ἀρχῇ ὄλων τῶν ἄλλων, ὑπονοῶν τὸ Βουλευόμενον ἢ Λογιστικὸν μέρος τῆς ψυχῆς.

Διέστειλε δηλ. ὁ Πλάτων τὸ ὄρεκτικὸν ἢ συναισθηματικὸν μέρος τῆς ψυχῆς, εἰτα τὸν θυμὸν (καθ' ἡμᾶς Βουλευτικὸν) καὶ τρίτον καὶ τελευταῖον τὸ Λογιστικόν. Καὶ ἐδογματίζεν ὅτι τὸ κατώτερον, πολυποικίλλον καὶ κολύμορφον μέρος τῆς ψυχῆς, δηλ. τὸ ὄρεκτικὸν ἢ συναισθηματικὸν ὄφειλεν ὑποταγῆν εἰς τὸ ἐνδιάμεσον στοιχεῖον, δηλ. τὸν θυμὸν (καθ' ἡμᾶς βούλησιν), οὗτος δὲ πάλιν εἰς τὸν λόγον. Τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν ὁ θεὸς Πλάτων ἐγκαθίστα τὴν τάξιν ἐν τῇ ψυχῇ δεξιάζων ὅτι αἱ ὀρέξεις καὶ ἐπιθυμίας ὄφειλον νὰ ὑποτάσσωνται εἰς τὸν θυμὸν (δηλ. τὴν βούλησιν), οὗτος δὲ πάλιν εἰς τὸν λόγον.

Ἐντεῦθεν δὲ ἀφερμώμενος ἐπὶ τῆς μεγάλης ἀρχῆς αὐτοῦ ὅτι ἡ Πολιτεία δὲν εἶναι εἰμὴ ὁ ἀτεμικὸς ἄνθρωπος ἐν μεγαλογραφίᾳ ἀνεγνώριζεν ἐν αὐτῇ ἐπίσης τρία τινα μέρη· πρῶτον, ἐν μέρος πολυπληθές—τὸ Μερσιτικόν—περιλαμβάνον ὄλας τὰς τάξεις καὶ μερίδας· δεύτερον, ἐν μέρος μονοειδές τὴν Κυβέρνησιν (συνταυπιζομένην κατὰ Πλάτωνα μὲ τὴν στρατιωτικὴν τάξιν), εἰς τὴν ὄφειλεν ὑποταγῆν καὶ ὑπακοῆν ὄλαι αἱ τάξεις καὶ ὄλαι αἱ μερίδες· καὶ τρίτον καὶ τελευταῖον τὸ ἀνώτερον μέρος τῆς Πολιτείας, τὴν ὕψηλὴν αὐτῆς Ἀκρόπολιν, τὴν Βουλὴν (Βουλευτικὸν ἢ Νομοθετικόν), εἰς ἃ ἀφ' ἑτέρου ὄφειλεν ὑποταγῆν τὸ ἐνδιάμεσον τοῦτο μέρος, ἡ Κυβέρνησις, καὶ εἰ' αὐτῆς εἰς αὐτὴν πάλιν αἱ μερίδες, τάξεις, καὶ φατρίαι.

Ἄλλ' ἡ πλάνη τοῦ Πλάτωνος ἐνταῦθα, ὀφειλομένη κατὰ πρῶτον εἰς τὴν ὑποτυπώδη κατάστασιν τῆς ἀτεμικῆς ψυχολογίας κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην καὶ κατὰ δεύτερον εἰς τὴν πρωτοστάθειον κατάστασιν τῶν πολιτευμάτων, ὑπέβλεπεν ὅτι δὲν ἐέκρινε τὴν «βούλησιν» (ἢ ἐλευθερίαν) τοῦ «θυμοῦ», ἀλλ' οὐ ψυχικὸν συναισθηήματος ἢ πάθος, καὶ τὴν «στρατιωτικὴν τάξιν» τῆς «ἐπιτελεστικῆς ἐξουσίας». Πάντες ὁμοῦ ἀνεγνώρισεν ἐν τῇ Πολιτικῇ πυραμίδι τὰ τρία στρώματα, τὸ ἐν τῷ κατώτατον ὅπερ περιλαμβάνει πάσας τὰς τάξεις καὶ τὰς μερίδας, τὸ ἐνδιάμεσον ὅπερ περιλαμβάνει τὴν Κυβέρνησιν, καὶ τὸ τρίτον καὶ ἀνώτατον ὅπερ περιλαμβάνει τὸ Κοινεβούλιον ἢ τὴν λογιζομένην δυνάμιν τοῦ πλῆθους.

Καὶ πρῶτος καθώρισεν τί ἐστὶ «Δικαιοσύνη» ἔπερ ἡ νεωτέρα ἡμῶν γλώσσα ἀποκαλεῖ «Σύνταγμα».

«Δικαιοσύνη» ἐν τῷ ἀτόμῳ (οὕτως εἶπειν, ψυχικὴ τάξις, ὀρθὴ σύνταξις τῶν ψυχικῶν δυνάμεων, ἡθικὸν σύνταγμα) εἶπεν εἶναι ἡ κειθαρχία τῶν καθῶν καὶ ὀρέξεων εἰς τὴν Βούλησιν, ταύτης δὲ εἰς τὸν Λόγον, «Δικαιοσύνη» δὲ ἐν τῷ ἀθροιστικῷ ἀνθρώπῳ (δηλ. τάξις κοινωνικὴ, ὀρθὴ σύνταξις τῶν πολιτειακῶν δυνάμεων, πολιτικὸν σύνταγμα) ἡ κειθαρχία τῶν τάξεων, μερίδων καὶ πατριῶν εἰς τὴν Κυβέρνησιν, καὶ ταύτης (δηλ. τῆς Κυβερνήσεως ἢ ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας) εἰς τοὺς Νόμους (δηλ. τὴν βουλευτικὴν ἢ λογιστικὴν δύναμιν τῆς δμάδος, τὸ Κοινοβούλιον).

Ἐντεῦθεν συνάγομεν ὅτι ἡ κλεις τῆς Πολιτικῆς Ἐπιστήμης εδρῆται ἀρχικῶς ἐν τῇ ἀτομικῇ ψυχολογίᾳ καὶ ὅτι ἐν ἐκείνῳ τῷ μέρει αὐτῆς τὸ πραγματευόμενον περὶ ὀργανώσεως τῆς ἀτομικῆς συνειδήσεως, τῆς συντάξεως δηλ. τῶν ψυχικῶν δυνάμεων, καὶ ὅπερ ἡμεῖς θὰ ὀνομάζομεν «Ἠθολογίαν». Ἄλλ' ὅτι εἶναι «ἦθος» ἐν τῇ ἐννοίᾳ ταύτῃ διὰ τὸ ἀτομον εἶναι «σύνταγμα» διὰ τὸν ἀθροιστικὸν ἀνθρώπον. Κατὰ συνέπειαν ἡ Ἠθολογία ἔχει παράλληλον τὴν Συνταγματολογία, ἡ δὲ Συνταγματολογία ὑποκειμένην βᾶσιν αὐτῆς τὴν Κοινωνικὴν ψυχολογίαν.

2. **Ψυχολογικὴ καταγωγὴ τῶν τάξεων.** Πᾶσα τάξις ἔχει τὴν καταγωγὴν τῆς εἰς τὸ ἔνστικτον, ἐπιθυμίαν ἢ συναίσθημα.

Ἐπὶ παραδ. ἡ τάξις τῶν ὑποδηματοποιῶν. Ἀρχικῶς ἕκαστος ἀνθρώπος ἔσχε τὴν ἐπιθυμίαν τῆς ὑποδήσεως καὶ ἐφρόντιζε δι' ἐκυτόν, ἔως οὐ μίᾳ μερὶς τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου ἀπεσπάσθη καὶ ἐκ τῆς κοινῆς ταύτης ἐπιθυμίας ἔκαμιν ἐμπορίαν. Ἀνάγκη δηλ. αὕτη νὰ προνοῇ καὶ ἱκανοποιῇ τὴν κοινὴν ἐπιθυμίαν. Κατὰ συνέπειαν ἡ ἐμμεδικὴ ἐπιθυμία τῆς ὑποδήσεως ὑπῆρξεν ἡ γενεσιουργὸς αἰτία τῆς ἐμπανίσεως τῆς τάξεως τῶν ὑποδηματοποιῶν.

Τὸ ἔνστικτον τοῦ φόβου ἢ τοῦ δέος ἐγέννησε τὴν ἱερατικὴν τάξιν. Ὁ πρωτογεννῆς ἀνθρώπος φρόνις συνεχόμενος πρὸς τῶν τεραστίων φυσικῶν φαινομένων διησιθάνθη τὴν ἀνάγκην τῆς ἐξαρτήσεως καὶ τὴν ἀνάγκην τῆς ἐξευμενήσεως τοῦ ἀγνώστου. Οὕτω πως ἡγέρθησαν ἐν ταῖς κοινωνίαις τὰ ἀτομα ἐκείνην ἀπὸ ἀνάγκης νὰ ἱκανοποιῶν τὸ συναίσθημα τοῦτο καὶ νὰ κρατοῦν τὸν φόβον τῶν διὰ τῆς ἐκκλήσεως καὶ μεσολαβησεῶς τῶν. Πράγματι, ἀπειρέλατε πρὸς στιγμήν τὸ «δέος» ἀπὸ τὴν ψυχὴν τοῦ πρωτογόνου ἀνθρώπου καὶ ἰδέτε κατὰ πόσον εἶναι δυνατὴ ἡ ὑπαρξίς τῆς τάξεως ταύτης. Βραδύτερον οἱ ἀνθρώποι οὗτοι οἱ ἀποταλοῦντες τὸν κληρὸν (καὶ εἰς αἰῶνας πολὺ ἐνδεχόμενον νὰ μὴ ἐπίστρευσον εἰς τίποιε) παρέλαβον τὸ συναίσθημα τοῦτο τῆς ἐμμεδικῆς ψυχῆς καὶ ἔκαμιν ἐξ αὐτοῦ ἐμπορίαν. Συνέτιγχαν δηλ. ἀρχαίαν βιωτικὴν τῆς προορισμὸς ἦτο ἡ ἐκμε-

τάλλευσις τοῦ ἐμασικεῦ τοῦτου ἐνοστικτεῦ, ὅπερ κατέπιν ἀνυψώθη εἰς θρησκευτικὸν συναίσθημα. (Θὰ εἴπωσι τινὲς ἴσως ἔτι τὸ θρησκευτικὸν συναίσθημα πρέχεται εὐχὴ ἐκ τοῦ φέθου ἀλλ' ἐκ τοῦ θαυμασμοῦ. Μᾶς εἶναι ἀδιάφορον. Ἐκεῖνο τὸ ὅποιον μᾶς ἐνδιαφέρει εἶναι ἔτι τὸ συναίσθημα ὑπῆρξεν ἐν ἀφερμῇ τῆς ἐγμειουργίας τῆς κοινωνικῆς τάξεως τῶν κληρικῶν).

Ἡ τάξις τῶν καπνοπαραγωγῶν. Ἡ τάξις αὕτη δὲν θὰ ἐλάμβανε γένεσιν ἐὰν μὴ παρὰ τοῖς ἀτόμοις δὲν ὑπῆρχεν ἡ ἐπιθυμία τοῦ καπνίσματος. Πράγματι ἀφαιρέσατε τὴν ἐπιθυμίαν ταύτην ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινον καρδίαν καὶ περὶ τοῦ θὰ ἴζητε τὴν τάξιν ταύτην ἐξαφανιζομένην. Πῶθ' ἂν μάλιστα αὐτοὶ εὐτοὶ εἰ καπνοπαραγωγῆι νὰ μὴ ἔχουν τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ καπνίσματος. Πάντως ἔμως ἡ ἐπιθυμία αὕτη ὑφίσταται εἰς τὴν ψυχὴν τῆς ἐμάδος καὶ εἰς νὰ ἱκανοποιήσουν ταύτην ὑφίσταται ὄντως ἡ τάξις τῶν.

Τελευταίως ἡ ἐμφάνισις μιᾶς τάξεως συμπίπτει μὲ τὴν ἐμφάνισιν μιᾶς ἐπιθυμίας, καθὼς καὶ ἡ ἐξαφάνισις αὐτῆς μὲ τὴν ἐξαφάνισιν τῆς ἐπιθυμίας. Διότι εὐθεὶς εὐνᾶτε ν' ἀρνηθῆ ἔτι εὐθὺς ὡς ἐπιθυμία τις ἀποβλήθῃ παρὰ τῶν ἀτόμων, ἡ ἱκανοποιήσασα αὐτὴν τάξις θὰ ἐξαφανισθῆ. Παρεμπιπτόντως εἰ δὲ ἔστι τὸ ἀντίθετον. Π. χ. ἡ τάξις τῶν πνευματοποιῶν. Ἡ τάξις αὕτη ἔλαβε γένεσιν διότι ἡ ἐπιθυμία τῆς πνευματοποσίας ὑπῆρχε παρὰ τῷ λαῷ. Τὸ ὅτι δὲ αἱ Ἠνωμένοι Πολιτεῖαι διέλυσαν καὶ ἐξηφάνισαν τὴν τάξιν ταύτην ἔνν σημαίνει ὅτι ἐξήλειψαν καὶ τὴν ἐπιθυμίαν ἀπὸ τὴν ψυχὴν τῆς ὁμάδος. Ἡ περίπτωσις αὕτη ἐμοιάζει τὴν περίπτωσιν ἀτόμου ἀποφασιζόντος νὰ μὴ πίνῃ πλῆεν, ἔηλ. νὰ μὴ ἱκανοποιῇ τὴν ἐπιθυμίαν του. Ἡ ἐπιθυμία ἔμως ὑπάρχει. Καὶ εὐνᾶται μὲν ἡ μὴ ἱκανοποιήσασις ἐπιθυμίας τινὸς νὰ ἀγάγῃ εἰς τὴν βαθμιαίαν ἀτροφίαν αὐτῆς καὶ ἐν τέλει ἐξαφάνισιν, ὅχι ἔμως πάντοτε. Ἀλλὰ δὲν φιλοσοφοῦμεν ἀκόμη ἐπ' αὐτοῦ. Τοῦτο μόνον σημειοῦμεν· ὅτι ἐξετάζων τις τὰς διαφόρους τάξεις καὶ τὴν ἀναπτύξιν αὐτῶν ἠδύνατο νὰ εἰσπεύσῃ τὸ ἐσωτερικὸν μέρος μιᾶς κοινωνίας, νὰ συλλάβῃ ἐντὸς τῶν πλευρῶν πλαισίου τὸν ψυχικὸν πολιτισμὸν λαοῦ τινος εἰσοδήποτε ἐποχῆς.

Τὸ συναίσθημα τοῦ καλοῦ ἐγμειουργήσασε τὴν τάξιν τῶν καλλιτεχνῶν. Τὴν τάξιν τῶν ζωγράφων, τῶν γλυπτῶν, τῶν μουσικῶν, τῶν ἀρχιτεκτόνων. Ἡ τάξις τῶν καλλιτεχνῶν ἔνν ἠδύνατο νὰ λάβῃ ὑπαρξιν ἐὰν μὴ ὑπῆρχε παρὰ τῷ λαῷ τὸ καλλιτεχνικὸν συναίσθημα καὶ ἀναπτύσσεται ἀναλόγως τῆς ἀναπτύξεως τοῦ συναίσθηματος παρὰ τῷ λαῷ. Οἱ Βάνδαλοι καὶ οἱ Οὐοὶ στεροῦνται καλλιτεχνῶν. Τὸ αἶσθημα τοῦ καλοῦ ὑπῆρξε. Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἀθηναίοις ἀκμάζουσιν εἰ ἐπιτιθέμενοι εἰς τὰς καλλιτεχνικὰς ἀσχολίας καὶ αἱ καλλιτεχνικαὶ τάξεις εἶναι

πικναί. Ἡ ὑπαρξίς τῶν τάξεων καὶ τὸ ποῖόν τῶν τάξεων φανερώναι ἐκδήλωσ τὸ εἶδος καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ συναισθηματικοῦ θάτους ἐνδὸς λαοῦ,

Ἀλλὰ στερούμενος τῆς τάξεως τῶν μουσικῶν ἢ ἀπεδείκνυε εἰς ἓνα ἱστορικὸν φιλόσοφον λαὸν στερούμενον τοῦ μουσικοῦ συναισθήματος. Καὶ τὰνάπαλιν, λαὸς νοούμενος ὡς ἐχόμενος ὑπὸ τοῦ μουσικοῦ συναισθήματος θὰ ἐνεφάνιζεν ἐντὸς τοῦ πλαισίου τῶν κοινωνικῶν τάξεων ἀδιστακτικῶς καὶ τὴν τάξιν τῶν μουσικῶν.

Ἀπὸ τῆς γωνίας ταύτης τοῦ πρίσματος προσβλέπων ὁ κοινωνικὸς φιλόσοφος θὰ ἤθύνετο νὰ περιγράψῃ ἡμῖν ὡς ἐν φάσματι πολλαί τάξεις ἢ ἀναπτυχθεῶν καὶ θὰ ἐπιρρωθεῶν. Λαμβάνων δηλ. ὑπὸ ψῆφιν τίνες αἱ νόμιμα ἐπιθυμίαι καὶ τὰ ἀνώτερα συναισθήματα τοῦ πεπολιτισμένου ἀνθρώπου θὰ ἤθύνετο νὰ μᾶς δώσῃ τὴν σύνθεσιν τῶν τάξεων μιᾶς μελλοντικῆς κοινωνίας.

Δύναται ὁ προηγμένος ἀνθρώπος νὰ ἔχῃ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς πνευματοποιίας; τοῦ καπνίζεσθαι; τὸ ἐνστικτικὸν τοῦ μίσους; κ.τ.λ. Ἄλλο τόσον δύναται μία προηγμένη κοινωνία νὰ ἔχῃ ἐντὸς τῶν κόλπων τῆς τάξεως ἱκανοποιούσας εἰσαδεῖσθε χυδαίας ἐπιθυμίας καὶ ταπεινά συναισθήματα Ἐντροφεῖ ὁ πεπολιτισμένος ἀνθρώπος εἰς καλλιτεχνικὰ ἀπολαύσει; Αἱ, λοιπόν, τότε. Αἱ τάξεις τῶν καλλιτεχνῶν, τῶν ζωγράφων, τῶν μουσικῶν, κτλ. θὰ ἐπιρρωνύωνται ἐσθιμέραι καὶ ἢ ἀπεβῶσιν ἀκραιότεραι καὶ πολυπληθέστεραι.

Ἡ γένεσις τῆς τάξεως τῶν ἐργατῶν καὶ εἰσμηχανῶν τῶν πολεμικῶν εἰδῶν δὲ φεῖται εἰς τὸν θυμὸν. Ὁ πρωτογενὴς ἀνθρώπος καταλαβανόμενος ἀπὸ τὸν θυμὸν εἶχεν ἀνάγκην πολεμικῶν ὀργάνων. Τρισυτά κοινωνίαι ὧν τὰ ἄτομα διεκρίνοντο διὰ τὸ φυγογεῖν αὐτῶν κατ' ἀνάγκην ἔδον νὰ ἐνεφάνησαν ταχύτερον τὰς τάξεις τῶν ἀσχολουμένων περὶ τὰς πολεμικὰς βιομηχανίας. Δὲν δυνάμεθα ὁμῶς νὰ φαντασθῶμεν τὸ ἔβιον καὶ διὰ τοῦς πράους λαοῦς. Αὐτοὶ θὰ ἐνεφάνησαν ταχύτερον τῶν βελῶν τὰ ἀροτρα ἢ τὰς τάξεις τῶν ἀσχολουμένων περὶ τὰς φλοιερνικὰς βιομηχανίας.

Ἄλλ' εἰς τὸν θυμὸν (αἰφνέσιον μίσος) ἀρχικῶς δέφεται καὶ ἡ γένεσις τῆς στρατιωτικῆς τάξεως. Ἡ στρατιωτικὴ τάξις εἶναι ἀπότοκος τοῦ μίσους τῶν κοινωνιῶν. Αἱ συγχρούσεις ὁμάδος κατ' ὁμάδος κατέστησαν ἀναγκαίαν τὴν δημιουργίαν τῆς τάξεως ἐκείνης ἥτις θὰ ἐχρησίμευε διὰ νὰ ἱκανοποιῇ τὰ μίση των. Τὸ ἔργον τῆς στρατιωτικῆς τάξεως ἐν ἀρχῇ ἦτο νὰ ἐκδικηθῆται πᾶν ε.τι ἐξήπτε τὸ φυγογεῖν μιᾶς κοινωνίας καὶ διετήρει ἀσβεστον τὸ μίση της. Πράγματι χωρὶς τὸ ἐνστικτικὸν τοῦ νείκους ἢ τοῦ μίσους ὡς κινήτρου εἰς τὴν φυγὴν τῶν λαῶν πῶς θὰ ἤθύνετο οὗτοι νὰ δημιουργήσουν τοὺς στρατοὺς, ὄργανα ἱκανοποιήσεως τοῦ ρηθέντος ἐν-

στίκτου; (Ὅμιλομεν περὶ τῆς δημιοουργοῦ αἰτίας τῆς στρατιωτικῆς τάξεως. Βραδύτερον τὸ γενεσιουργὸν κίνητρον νὰ μεταβλήθῃ. Νὰ μὴ ᾔτο τὸ αἶσθημα τοῦ μίσους, ἀλλὰ τὸ αἶσθημα τῆς πλεονεξίας ἢ τῆς φιλοκαταρίας ὅπερ διατήρησε τὴν στρατιωτικὴν τάξιν).

Καὶ ἤδη συντέμνοντες τὸν λόγον, ἀποδίδομεν, πρωτογόνως πάντοτε, τὴν γένεσιν τῆς δικαιοδικῆς τάξεως εἰς τὴν ἐκδίκησιν, τὴν γένεσιν τῆς κληρικῆς τάξεως εἰς τὸν φόβον ἢ τὸ δέος, τῆς τάξεως τῶν κερδοσκοπῶν καὶ ἐμπόρων εἰς τὴν φιλαργυρίαν ἢ πλεονεξίαν, τῆς τάξεως τῶν ἐπιστημόνων, ἐκπαιδευτικῶν καὶ δημοσογιμάφων εἰς τὴν περιέργειαν ἢ τὴν ὄρεξιν τοῦ εἰδέναι, τῆς τάξεως τῶν πολιτικῶν εἰς τὴν φιλοδοξίαν ἢ φιλαρχίαν, τῆς τάξεως τῶν στρατιωτικῶν εἰς τὸ μῖσος, τῆς τάξεως τῶν καλλιτεχνῶν εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ κλοῦ, τῆς τάξεως τῶν ὑποδηματοποιῶν εἰς τὴν ἐπιθυμίαν τῆς ὑποδήσεως, τῆς τάξεως τῶν οἰτοπαραγωγῶν τὴν ἐπιθυμίαν τῆς τροφῆς (καὶ συγχεκριμένως τοῦ αἵτου), τῆς τάξεως τῶν κτηνοπαραγωγῶν εἰς τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ κτηνοῦ καὶ εὖτω καθ' ἕξιν.

Πᾶσα ἐπαγγελματικὴ τάξις ἔχει τὴν καταγωγὴν τῆς εἰς ἔνστικτον, ἐπιθυμίαν ἢ συναίσθημα. Ἐν τούτοις ἕως ὑπάρχουν τάξεις ὧν ἡ καταγωγὴ ἐν ἀνάγκη ἀμέσως ἐκεῖ. Φερ' εἰπεῖν ἡ τάξις τῶν οἰτηρουργῶν καὶ σιδηροδομητῶν. Αἱ τοιαῦται τάξεις δεόν νὰ ἐρμηνευθῶσιν ὡς ἔχουσαι ἐμμέσους τὰς ρηθείσας αἰτίας. Διότι οὗτοι ἐνεφανίσθη ἡ τάξις τῶν οἰτοπαραγωγῶν, αὕτη εἶχεν ἀνάγκην οἰδηρῶν ἀρτίων ἵνα παράγῃ πολὺ καὶ ταχέως. Οὕτως ἐνεφανίσθη ἡ τάξις αὕτη δημιουργημα ἕμμεσον μιᾶς ἐπιθυμίας, ἀμεστον δὲ μιᾶς ἀνάγκης.

Ἐκάστου ὀμαδικοῦ ἐνοστίκτου. ὀμαδικῆς ἐπιθυμίας ἢ ὀμαδικῆς συναίσθηματος ἐκδηλῶς κατὰστασις ἢ ἐνσωμάτωσις ἐντὸς τοῦ κοινωνικοῦ στίβου εἶναι καὶ μία κοινωνικὴ τάξις. Ἀλλὰ ἐν εἶναι μόνον αὐτό. Ἡ γένεσις, ἐμφάνισις, ἀνάπτυξις, ἀτροφία, ἐξέφάνισις καὶ ἀναεμφάνισις τῶν τάξεων, αἱ σχέσεις αὐτῶν πρὸς ἀλλήλας καὶ πάλῃ, εἶναι κτηλὸν ἀνάλογον πρὸς τὴν γένεσιν, ἐμφάνισιν, ἀνάπτυξιν, ἀτροφίαν, καὶ ἐξέφάνισιν ἢ ἀναεμφάνισιν τῶν ὀμαδικῶν ἐνοστίκτων, ὀμαδικῶν ἐπιθυμιῶν καὶ ὀμαδικῶν παθῶν καὶ τῶν σχέσεων καὶ τῆς πάλῃ αὐτῶν πρὸς ἀλλήλα.

Περαιτέρω χωροῦντες θὰ εἰσηρόμεθα εἰς στατιστικὰς καὶ περιγραφικὰς τῶν τάξεων ἐρεύνας καὶ μελετῶντες ἀτάσας τὰς κοινωνικὰς συνθέσεις θὰ ἐνεφανίζομεν μίαν νέαν ὄψιν τῶν Κοινωνικῶν Ἐπιστημῶν. Ἀλλὰ τὸ τοιοῦτον πρὸς τὸ παρὸν τὸ ρίπτομεν ἐκτὸς τοῦ κύκλου τῆς ζητήσεώς μας.

Σύρω μίαν γραμμὴν ἀκόμη εἰς διὰ τοὺς ἀθίσαντας νὰ βλέπωσι τὸν πάντα μέσφ τῆς εἰκονομικῆς δάλευ. Ἄς διαχωρίσωσι τὸν σκοπὸν τῶν ἀτόμων τῶν συνιστῶντων τὰς διαφόρους τάξεις ἀπὸ τῶν σκοπῶν τῶν τά-

ξων αὐτῶν καθ' ἑαυτῶν. Φέρ' εἶπαι τῶν καπνοπαραγωγῶν ἄρ' ἑνὸς καὶ τῆς καπνοπαραγωγικῆς τάξεως ἄρ' ἑτέρου. Θὰ ἴδωσιν εὐκρινῶς εἶτι ἐὰν ὁ σκοπὸς τῶν πρώτων εἶναι τὰ οἰκονομικὰ των συμπερόντα, σκοπὸς τῆς τάξεως ἐν τῇ συνόλῳ τῆς, ἀφαίρεσιν ποιοῦντες τῶν ἀτόμων, εἶναι ἡ ἰκονοποιήσις ἢ το συμπερον μιᾶς ὁμαδικῆς ἐπιθυμίας ἢ συναισθημάτων.

Καὶ εὐτω καθ' ἑξῆς ἐὰν ἐκ περιτροπῆς λάβωμεν ἕλας τὰς τάξεις. Ἀποσκοποῦσι πάσαι τὴν ἐξυπηρέτησιν τῆς ἐμάδος καὶ εἶναι ἐξ αὐτῆς τῆς ἀπόψεως εἶτι θὰ θεωρήσωμεν τὰς τάξεις βραχύτερον.

Καὶ διὰ τὰ μεταχειρισθῶμεν εἰ παράδειγμα ἐπὶ πῆλον πρὸς διεύρυνσιν τῆς σκέψεώς μας λέγομεν εἶτι ὡς ὁ ὀφθαλμὸς προδίδει τὴν ὑπαρξιν τῆς ὁράσεως, καὶ ἡ δὴ ὄψις τῆς ὁράσεως εἶναι ἐκείνη ἡ ὁποία ἐξημιουργεῖ τὸν ὀφθαλμὸν καὶ οὐχ ἀντιθέτως. οὕτως ἐκάστη τάξις ἐξημιουργεῖται ὑπὸ τινος συναισθηματικῆς ἢ ἐπιθυμητικῆς δυνάμεως εἰς τὴν ψυχὴν τῆς ὁμάδος καὶ συνταυτίζεται μετ' αὐτῆς ἕως ἡ γλώσσα ἡμῶν συνταυτίζει ὀφθαλμὸν καὶ ὄρασιν (ὄργανον καὶ δύναμιν) καὶ λέγει εἶτι ὁ ὀφθαλμὸς ὄρα ἐνὶ ἀληθείᾳ τυγχάνει μόνον εἶτι ἡ ψυχὴ ὄρα διὰ τοῦ ὀφθαλμοῦ.

3. Τὸ βουλευτικόν. Τὸ ἰσοδύναμον τῆς βουλευομένης ἢ λογιζομένης δυνάμεως ἐν τῇ ἀτομικῇ ἀνθρώπῳ (ἀτομικὸς Λόγος) εἶναι τὸ βουλευτικόν ἢ Νομοθετικόν ἐν τῇ ὁμάδι (ὁμαδικὸς ἢ Κοινοβουλευτικὸς Λόγος). Ἀλλὰ τὸ τοιοῦτον λίαν καταπρανὲς καὶ σχεδὸν πλήρως ἀποδεδεγμένον ὑπὸ τοῦ κοινοῦ νοῦς τὸ ἀντιπαρέρχόμεθα, ἀπλῶς μόνον σημειῶντες τὸν παραλληλισμὸν αὐτῶν.

Προσθέτομεν μόνον τὸδε εἰς ἀρχαίαις τινὰς κοινωνίας συνήρχετο σύμπας ὁ λαὸς εἰς μίαν ἐκκλησίαν καὶ ἐκεῖ ἀπὸ κοινοῦ συνεσκέπτετο, συνεζήτει καὶ ἐλάμβανεν ἀποφάσεις. Βραχύτερον ἔμως τὸ ἔργον τοῦτο τῆς συζήτησεως καὶ εὐρέσεως τοῦ ὀρθοῦ (λόγῳ κυρίως τῆς πληθῆος τῶν πολιτῶν, τῆς ἀνάγκης τῶν ἀσχολιῶν αὐτῶν, τοῦ δυσχεροῦς τῆς συνελύσεως ἐν τῇ αὐτῇ τόπῳ καὶ χρόνῳ) ἀνέβησεν εἰς ὄρισμένους ἀντιπροσώπους καὶ οὕτω πῶς προέκυψεν καὶ σήμερον ὑφιστάμενος θεσμὸς τοῦ Βουλευτικοῦ ἢ Νομοθετικοῦ Σώματος.

Ἡ δὲ διαφορά ἐν τοῖς δυοῖν ταύταις περιπτώσεσιν εἶναι ἡ ἐξῆς· εἶτι εἰς μὲν τῇ πρώτῃν ἔχμεν ἀ μ ε σ ο ν ἀσκησιν τοῦ ὁμαδικοῦ Λόγου, εἰς δὲ τῇ δευτέρῃν ἔ μ μ ε σ ο ν. Δηλ. ἡ ὁμάς ἐξημιουργεῖ τὸ ὄργανον μέσῳ τοῦ ὁποίου ἀσκαὶ τὴν λειτουργίαν ὄρισμένης δυνάμεως τῆς. Διότι ἴνα ἀκολουθήσωμεν καὶ ἐν τούτῳ γνώμην τινὰ τοῦ μεγάλου ἐκείνου πανσέρ τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ Κόσμου, τοῦ Πλάτωνος, αἱ μὲν δυνάμεις εὐρίσκονται εἰς τὴν ψυχὴν, αἱ δὲ λειτουργίαι των μόνον (ἢ τὰ ὄργανα) εἰς τὸ σῶμα. Καὶ εἰτὰ τὰ ἐξηγεούμεθα. Ἡ διανέησις ἡ τὸ Καλιτσουναί· Ἀρχαίον· Τόμ. 5 (1925) 1'

βουλευέσθαι τοῦ ἀτόμου εἶναι δύναμις τῆς ψυχῆς, τελομένη μέσῳ ὀργάνου, τοῦ ἐγκεφάλου. Ἐν ἄλλοις λόγοις, ἔν εἶναι ὁ ἐγκέφαλος δ; διανοεῖται ἄλλ' ἢ ἐν τῇ ψυχῇ ἡμῶν δύναμις ἤτις ὄρᾳ μέσῳ τοῦ ἐγκεφάλου. Τοιοῦτοτρόπως καὶ ἐν τῇ ὁμάδι. Δημιουργήσασα αὕτη τὸ Κοινοβούλιον ἔν ἔκαμε τίποτε ἄλλο εἰμῇ νὰ ἐπιμουργήσῃ τὸ δημόσιον ὄργανον, τὸν ὁμαδικὸν εὖτως εἰπεῖν ἐγκέφαλον, μέσῳ τοῦ ὁποῖου ὁ ὁμαδικὸς Λόγος τελει τὴν λειτουργίαν του. Ἐν ἄλλοις λόγοις τὸ βουλευέσθαι (καὶ ὅπερ τὸ αὐτὸ, τὸ Νομοθετεῖν) ἔν εἶναι ἕξιον μόνον τῶν ἀντιπροσώπων τῶν συνιστῶντων τὴν Βουλῆν, ἰδιοκτησία τις ἀποκλειστικῇ τούτῳ, ἄλλ' ἕξιον τῆς ὁμάδος, δύναμις εὐρισκομένη εἰς τὴν ψυχῆν τῆς ὁμάδος καὶ τελοῦσα τὴν λειτουργίαν τῆς μέσῳ τοῦ ὀργάνου ὅπερ ἐξημικύργησε δηλ. τοῦ Βουλευτικοῦ σώματος.

4. Τὸ Β ο υ λ η : ι κ ὄ ν. Ἐν τῇ ἐνδοσκοπικῇ ψυχολογίᾳ πλήν τοῦ λόγου ἀφ' ἑνὸς καὶ τοῦ συναισθηματικοῦ (παθῶν, ὀρέξεων, ἐπιθυμιῶν κτλ.) ἀφ' ἑτέρου, ἀνευρίσκωμεν καὶ τρίτον στοιχεῖον τὴν Β ο ὕ λ η σ ι ν. Αἱ ἐργασίαι τῶν ψυχολόγων κατὰ τοὺς τελευταίους αἰῶνας ὀπῆραν πλέον ἢ διαφωτιστικαὶ ἐπὶ τοῦ χαρακτήρος τῆς βουλήσεως καὶ διεπιστώθη ὅτι ἡ βούλησις εἶναι τι διάφορον ὄχι μόνον τῆς ἐπιθυμίας ἢ πάθους ἀλλὰ καὶ τῆς σκέψεως. Ἡ βούλησις εἶναι κυρίως ἡ ἐνδιάμεσος ἐκείνη δύναμις τῆς ψυχῆς ἣτις, εἰς τὴν σύγκρουσιν λογικοῦ καὶ παθῶν, συντάσσεται εἴτε μετὰ τοῦ λόγου εἴτε μετὰ τοῦ πάθους. Εἶναι ἡ δύναμις ἐκείνη ἣτις μετὰ τῶν παραινέσεων τοῦ λόγου καὶ τῶν παροτρύνσεων τῶν παθῶν προσεπιχειροῖ τὰ ὑπεδεικνύμενα ὑπὸ τοῦ λόγου ἢ ἀποκρούει ταῦτα. Βούλησις εἶναι ἡ ἐλευθερία ἡμῶν νὰ ταχθῶμεν μετὰ τοῦ λόγου ἢ ἐναντίον τοῦ λόγου, ἐν γνώσει καὶ αὐτῆς ἀκόμη τῆς παραλογίας.

Ἐπανερχόμενοι πάλιν τώρα εἰς τὴν ἔρευναν τῆς ψυχῆς τῆς ὁμάδος καὶ οὐδ' ἐπὶ σπυγμῆν ἀπομακρυνόμενοι τῆς πλατωνικῆς δεξασίας ὅτι ἡ Πολιτεία εἶναι ὁ ἀτομικὸς ἄνθρωπος ἐν μεγαλογραφίᾳ πειρώμεθα νὰ ἀνεύρωμεν καὶ ἐν αὐτῇ τὸν νέον ψυχικὸν χαρακτήρα. Καὶ πράγματι ἡ ὁμάς ἔχει καὶ αὕτη τὴν ὁμαδικὴν τῆς βούλησιν, τὴν ὁποίαν τινὲς συνέχυσαν μετὰ τῆς ὁμαδικῆς σκέψεως. Διότι ἄλλο εἶναι εἶναι τὸ σκέπτεσθαι (τὸ βουλευέσθαι) καὶ ἄλλο τὸ βούλεσθαι. Ποῖον εἶναι τὸ ὀρθόν, ἐὰν ἐθλον ὅτι εἶναι τὸ Α ἢ τὸ Β ἢ τὸ Γ ἢ τὸ Δ ἀνήκει εἰς τὸν λόγον, ἀλλὰ ποῖον τὸ ἀποφασιστέον καὶ ἐκτελεστέον ἀνήκει εἰς τὴν ἐλευθερίαν ἡμῶν, τὴν βούλησιν ἢ προαίρεσιν (Liberty or Option). Οὕτω πως καὶ μὲ τὰ dictum τοῦ ὁμαδικοῦ (ἢ κοινοβουλευτικοῦ) λόγου. Ἡ Ρωμαϊκῇ Γερουσία τὸ πάλαι συνεσκέπτετο περὶ τοῦ ὀρθοῦ, σκοπίμου, δικαίου καὶ ὠφελίμου, ἀλλ' ἐπαφίστο εἰς τὸν Ρωμαϊκὸν λαὸν ν' ἀποδεχθῇ ἢ ν' ἀπορρίψῃ τὰ θεοπρίσματα τῆς ἢ νομοθετήματά τῆς. Ὁ Ρωμαϊκὸς λαὸς

ἐπράττισε δι' ἑαυτὸν τὴν ἀσκησιν τῆς βουλήσεώς του, αὐτὸς δίδων τὴν κύρωσιν (Sanction) ἢ ἀρνησικυρίαν (Veto) ἐπὶ τῶν νομοθετημάτων. Ἄλλὰ τί ἕλλο εἶναι τὸ ἔργον τῆς ἀτομικῆς βουλήσεως, ἐν τῇ ἀτομικῇ ἀνθρώπῳ; ἡ δύναμις ἣτις προσεπικυροῖ ἢ ἀποφάσκει τὰ ἐξαγόμενα τῆς ἀτομικῆς βουλήσεως (ἢ λόγου).

Ἡ ἀσκησις τῆς ὁμαδικῆς βουλήσεως (ἢ ὁμαδικῆς ἐλευθερίας) παρὰ τῇ Ρωμαϊκῇ λαφ' ἠκέρηεν ἀ μ ε σ ο ς. Παρὰ τοῖς μετέπειτα λαοῖς ἔ μ μ ε σ ο ς. Οἱ μετέπειτα λαοὶ διὰ τὴν ἀσκησιν τῆς δυνάμεως ταύτης ἐδημιούργησαν ὄργανον, ἔπως ἐδημιούργησαν ὄργανον (τὴν Βουλὴν) διὰ τὴν ἀσκησιν τοῦ ὁμαδικοῦ λογισμοῦ. Ὡς ὄργανον ἐχρησίμωσαν αὐτὸς ὁ Κρατηγός (εἴτε Βασιλεὺς εἴτε Πρόεδρος) ὅστις περιεβλήθη μὲ τὴν κ ρ ο ν ο μ ί α ν. Ἔστι δὲ βασιλικὴ ἢ προεδρικὴ προνομία ἡ ἰθύνουσα δύναμις ἐκείνη ἣτις δίδει τὴν κύρωσιν ἢ τὸ veto αὐτῆς, εὐνᾶται ἰὰ λέγγυαι ἢ ὄχι, εἰς τὰς ἀποφάσεις (καλεύσματα ἢ ἐπιταγὰς) τοῦ ὁμαδικοῦ ἢ κοινοβουλευτικοῦ λόγου.

Ἱστορικῶς ἡ ἀμεσὸς ἀσκησις τῆς κολυτίμου ταύτης ὁμαδικῆς βουλευτικῆς ἢ προαιρετικῆς δυνάμεως μετὰ τοὺς Ρωμαίους ἀναφαίνεται παρὰ τῇ Ἑλβετικῇ λαφ, εἰ θραζύτερον παρὰ τοῖς Αὐστραλεῖς, καὶ ἐπ' ἐσχάτων ἐν τῇ μεταπολεμικῇ Γερμανικῇ Συντάγματι. Τὸ καθ' ἑμᾶς θεωροῦμεν τὴν ἀρχὴν ταύτην ὡς τὸ κατ' ἐξοχὴν παλλάδιον τῶν λαϊκῶν ἐλευθεριῶν καὶ πεποιθότες δυνάμεθα ν' ἀποφανθῶμεν εἰς ὁ ἀνώτερος τύπος πρὸς ὃν κινούνται τὰ συνταγματικὰ πολιτεύματα τῆς μεταπολεμικῆς Εὐρώπης θὰ περιλαμβάνῃ τὸν θεσμὸν τοῦ δημοψηφίσματος (δηλ. τὴν ἀμεσον ἀσκησιν τῆς ὁμαδικῆς βουλήσεως) ὡς τὸ κύριον χαρακτηριστικὸν αὐτοῦ.

Ἡ ἀμεσὸς ἀσκησις τῆς προνομίας ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἢ ἡ περιπτώσις μᾶλλον τῆς προσφυγῆς εἰς αὐτὴν θὰ ἔχῃ ὡς ἀμεσον ἀντίκτυπον ὅτι θὰ καταστήσῃ ἐπιφυλακτικὰς καὶ θὰ χαλιναγωγῆσῃ τὰς ἀκρότητας καὶ δεσποτισμοὺς τῶν Βουλῶν, ἐξ ἄλλου δὲ θὰ ζωοποιήσῃ τὴν νεκρωθεῖσαν προνομίαν τῶν κρατικῶν ἀρχηγῶν αἰρούσα τὴν ἀδυναμίαν αὐτῶν ἐναντὶ τῶν Βουλῶν εἰς τῆς παρακομπῆς τῆς κυρώσεως ἢ ἀρνησικυρίας ἐπ' εὐθείας εἰς τὴν λαϊκὴν κυριαρχίαν.

Τοιουτοτρόπως παραλληλίζοντες μέχρι τοῦδε ἀνεύρομεν ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ ἀτομικοῦ ἀνθρώπου ἐν μέρος τὸ συναισθηματικὸν (ὀρέξεις, ἐπιθυμίας, πάθη), ἐν μέρος τὸ βουλευτικὸν ἢ τὴν ἐλευθερίαν (Libre arbitre) καὶ ἐν μέρος τὸ βουλευτικὸν ἢ λογιστικὸν, ἐν δὲ τῇ ὁμαδικῇ ψυχῇ ἐν μέρος τὸ μεριστικὸν (τάξεις, φατρίαι, κόμματα, συνδικαλιστικαὶ ὀργανώσεις), ἐν μέρος τὸ βουλευτικὸν ἢ προαιρετικὸν (προνομίαν ἐπ' ὄσον ἢ ἐκκεῖς τελεῖται δι' ὄργανου καὶ δημοψήφισμα ἐπ' ὄσον ἢ ἀσκησις

τελείται ἐπ' εὐθείας;) καὶ τρίτον τὸ βουλευτικὸν ἢ κοινεβουλευτικόν.

Πρὸς πληρεστέραν κατανόησιν τοῦ παρόντος ὑπερ ἢ ἀνάγκη τῆς μεγίστης συντομίας καθιστᾷ αὐτόχροημα σικῶδες προσθέτομεν ἕσαν ἀφορᾷ τὸ συναισθηματικὸν μέρος τῆς ἀτομικῆς ψυχῆς τὰ ἀκόλουθα· ὅτι αἱ ἐπιθυμίαι καὶ τὰ πάθη δὲν εἶναι μόνον παθητικαὶ καὶ καταστάσεις τῆς ψυχῆς ἀλλὰ καὶ ἐνεργητικαί.

Μόλις δηλ. παραχθῆ τὸ συναισθημα ἐν τῇ ψυχῇ (ἢ ὡς ἔλε; εν ὁ Πλάτων τὸ πάθημα) τοῦτο ταχῶς μεταβάλλεται εἰς κίνητρον, κινουὸν τὸν μὲν Λόγον εἰς σκέψιν. τὴν δὲ βούλησιν εἰς ἀπόφασιν καὶ πράξιν. Καὶ ἡμεῖς ἐνταῦθα τὸ τρίτον καὶ κατώτερον τοῦτο (συναισθηματικὸν) μέρος τῆς ἀτομικῆς ψυχῆς ἐν μὲν τῇ παθητικῇ καταστάσει καλοῦμεν «παθηματικόν», ἐν δὲ τῇ ἐνεργητικῇ του καταστάσει «ἐνορμητικόν».

Ὅτι αἱ δὲ καὶ ἐν τῇ ὁμαδικῇ ψυχῇ. Τὸ μερτικὸν αὐτῆς (δηλ. αἱ τάξεις, φατρίαι καὶ κόμματα) δὲν ἀποτελοῦν μόνον «τρόπον τινα τοῦ εἶναι» τῶν κοινωνιῶν, παθητικὴν τινα κατάστασιν συνθέσεως, ἢ ἀλλὰ καὶ ἐνεργητικὴν, διότι αἱ τάξεις καὶ τὰ κόμματα εἶναι τὰ ὁμαδικὰ κίνητρα τῆς ὁμαδικῆς ψυχῆς προτρονύοντα τὸν μὲν ὁμαδικὸν Λόγον (δηλ. τὴν Βουλὴν) εἰς νομοθέτησιν, τὸν δὲ Ἡγεμόνα καὶ τὴν ὑπουργικὴν ἐξουσίαν (δηλ. τὴν Κυβέρνησιν) εἰς ἀπόφασιν καὶ ἐπιτέλεσιν.

Περαιτέρω χωροῦντες παρατηροῦμεν ὅτι ὅπως συναισθημά τ: εἰταν ἀπικτᾷ βαθμὸν τινα σφοδρότητος τότε λέγεται διμεταβάλλεται εἰς πάθος, κατ' ἀνάλογον τρόπον εἰταν μία μερῖς ἢ τάξις ἀποκτᾷ σφοδρότητα λέγεται ὅτι μεταβάλλεται εἰς φρίξιν ἢ συνδικᾶτον, ὅτι ὅπως δύο πάθη παλαίουν πρὸς ἀλλήλα περὶ ἐπικρατήσεως, οὕτω πῶς δύο φρίξει ἢ συνδικαλιστικαὶ ὀργανώσεις παλαίουν περὶ ἐπικρατήσεως, ὅτι ὅπως τὰ πάθη συσκοτίζουν τὴν διάνοισιν οὕτω πῶς καὶ αἱ φρίξαι καὶ αἱ συνδικαλιστικαὶ ὀργανώσεις συσκοτίζουν τὴν δίκαιοσύμην, δύνανται τοῦ Ἔθνους, (τὸ Κοινεβούλιον), κτλ. κτλ.

4. Τὸ ἐγώ. Ἄλλ' ὅστις ἀρετὴ καὶ ἀνάγκη; (παθηματικὸς ἢ ἐνορμησις, βούλησις ἢ ἐλευθερία, καὶ Λόγος) ἀποκτᾷ εἰς κατὰ τὴν ὑπερ ὑψίστατα ὡς πυρὴν, τὸ Ἐγώ (ἢ, τὴν συνείδησιν τῆς ἀτομικῆς ἐνόητος καὶ ταυτότητος).

Ἐνταῦθα ὁ γράφων συναισθάνεται ὅτι ἕγει τὸ ἀετιρυσικῶδες σημεῖον τῆς ἐνδοσκοπικῆς ψυχολογίας καὶ ἀνομολογᾷ ὅτι ἐὰν μέχρι τοῦ παρόντος ἔχει χειραγωγηθῆ προδευτικῶς εἰς τὴν κατανόησιν τῶν ζητημάτων τῆς ὁμαδικῆς ψυχολογίας ἐκ τῆς ἀτομικῆς, εἶτα ἐκρῖθῃ ἐνταῦθα τὸ μόνον σημεῖον ὑπερ ἐπιθετικῶς τελευταίου κατανόησιν ἐκ τῆς ὁμαδικῆς ψυχολογίας.

Τὸ ἀτομικὸν Ἐγώ ἢ ἡ συνείδησις τῆς ἀτομικῆς ἐνόητος καὶ ταῦ-

τότητος ἔχει ἰσοδύναμον ἐν τῇ ἑμασιτικῇ ψυχῇ τὸ Ἐθνικὸν Ἐγὼ (συνειδησὶν τῆς ἑθνικῆς ἐνότητος καὶ ταυτότητος), αὕτη δὲ ὄργανον εἶναι εὐδρα. τοποιεῖται καὶ σαμβολίζεται ἐν τῷ ἐξωτερικῷ κόσμῳ τὸν Κρατεγόν (Βασίλεα ἢ Πρέεδρον).

Διότι ὁ κύριος ρόλος τοῦ Ἀρχιγοῦ (ἐκτὸς τοῦ δι' ἐνεργείᾳ ὡς ὄργανον τῆς ἑμασιτικῆς βουλήσεως καὶ κυριαρχίας) εἶναι νὰ ἐκφράξῃ, ὅπως καὶ διὰ τὸ άτομον ἢ ἀτομικὴ συνειδήσις, τὴν ἑθνικὴν ἢ ἑμασιτικὴν ἐνότητα καὶ ταυτότητα. Τόσον ὥστε δύο ἡγεμόνες δι' ἓνα λαὸν θὰ ἐδῆμιούργουν σὺν τῷ χρόνῳ δύο συνειδήσεις, δύο ἐθνότητας, ἐπιφέροντες τὸν διχασμὸν τοῦ ἔγῳ αὐτοῦ.

Ἐξ ὧν δὲ τῶν ἰκανοτήτων ἢ δυνάμεων τοῦ Ἐγῳ, δηλ. τοῦ βουλευέσθαι, βούλεσθαι, καὶ συναισθάνεσθαι, ἐκείνη ἢ δύναμις ἣτις φαίνεται μᾶλλον ἀχώριστος τῆς συνειδήσεως τοῦ Ἐγῳ καὶ κατ' ἐξοχὴν συνιστῶσα τὸν ἄνθρωπον εἶνε ἡ Βούλησις ἢ ἡ Ἐλευθερία. Καὶ πράγματι, ἐν τῷ ἐνδοκόσμῳ ἡμῶν, τὰ πάθη, διὰ τὴν συνειδήσιν εἶνε κατὰ τι τὸ ἀντικειμενικόν, τὸ δὲ Ἐγῳ εἰσὶν θεατῆς ὑπεράνω τῆς ἐκδηλώσεως καὶ συγκρούσεως αὐτῶν, πλὴν ἔτοιμον νὰ παρέμβῃ, ὁ δὲ Λόγος κατὰ τι τὸ αὐτόνομον καὶ φωτίζων τὴν ἡμετέραν συνειδήσιν ἐκ τῶν ἄνω. Ἄλλ' ἢ Βούλησις ἢ Ἐλευθερία; ὡ, αὕτη φαίνεται ἀποτελοῦσα κατὰ τι τὸ μᾶλλον ἀναπόσπαστον ἐκ τῆς ὑποστάσεως ἡμῶν. Σημειοῦμεν τὴν παρατήρησιν ταύτην εἰσὶν ἐρευνῶντες τῶν φύσιν τῆς Κεντρικῆς Δυνάμεως (δηλ. τοῦ Ἠγεμόνος ἢ Πρέεδρου, ἀνιπροσώπου συνταυτιζομένου μὲ τὸ Ἐθνικὸν Ἐγῳ), ἀνευρίσκομεν εἶναι ἐν τῇ Νομοθετικῇ καὶ ἐκτελεστικῇ ἐξουσίᾳ ἐχωρισθησαν τοῦ προσώπου τοῦ Ἠγεμόνος (Βασιλέως ἢ Πρέεδρου), ἢ Βουλευτικῇ ἢ Προαιρετικῇ, ἐξουσία (ὡς Προνομία ἢ Veto) παρέμεινεν ἀδιάσπαστος ἀπ' αὐτοῦ.

δ. Ἡ κινητικὴ ἢ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία. Διὰ τὴν ἀνθρώπινον ψυχὴν τὸ συναισθάνεσθαι, βούλεσθαι, καὶ βουλευέσθαι θὰ ἦτο ἄσκοπον εἰάν μὴ ἐκέκτετο καὶ τὴν κινητικὴν δύναμιν. Ὁ παράλυτος εὐρίσκειται εἰς τοιαύτην τινα θέσιν.

Πρῶτος δὲ ἡμεῖς γνωρίζομεν ἐμίλησαντα περὶ κινητικοῦ εἶνε ὁ Ἀριστοτέλης. Ἄλλ' ἔ μεταφυσικός καὶ φυσιοδίφης εὗτος ἐμίλησε μᾶλλον περὶ τῆς κατὰ τόπον κινήσεως, δηλ. τῶν ποδῶν, καὶ ὄχι περὶ τοῦ κυρίως ἐκτελεστικοῦ ὄργανου, τῶν χειρῶν.

Τὴν κινητικὴν ταύτην δύναμιν κατατάσσομεν ἀκολουθεῖντες ἐν τούτῳ τὴν παλαιὰν Δυναμικὴν Ψυχολογίαν μετὰ τοῦ βουλευέσθαι, βούλεσθαι, καὶ συναισθάνεσθαι, ὡς τὴν τετάρτην καὶ ἰσότιμον δύναμιν. Καὶ ἀληθὲς μὲν εἶναι ὅτι ὁ χαρακτηρ τῶν τριῶν πρώτων εἶναι μεταφυσικός, ἐν ᾧ ὁ χαρακτηρ τῆς τελευταίας εἶναι φυσικός, ἀλλ' εἶναι τόσον ἀναπόσπαστος

ἀπὸ τοῦ Ἐγώ, ὥστε νὰ μὴ δυνάμεθα μετὰ τοῦ Leibnitz νὰ νοήσωμεν τὴν ὑπαρξιν τῆς ψυχῆς ἑσπερημέντην τοῦ κινήτικου, δηλ. φυσικῆς τινος ἐκτελεστικῆς δυνάμεως.

Τοιοῦτοτρόπως καὶ ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἢ τῷ ἔθνει. Θὰ ἦτο ἀνωφελὲς ὅπως ἡ ἡμᾶς εἶναι πεπρωτισμένῃ δι' ὁμαδικῶν ἐπιθυμιῶν καὶ συναισθημάτων (καθισταμένων ἐκδηλῶν διὰ τῆς ἐμφανίσεως τάξεων καὶ κομμάτων) καὶ τούτων ἐπιπεργούντων ὡς ὁμαδικῶν κινήτρων ἐπὶ μὲν τοῦ Κοινοβουλίου πρὸς λήψιν κοινῶν σκέψεων, ἐπὶ δὲ τῆς Βασιλικῆς ἢ Προεδρικῆς ἐξουσίας (τῆς κυρωτικῆς ἢ ἀρνησικυριακῆς δυνάμεως) διὰ τὴν λήψιν ὁμαδικῶν ἀποφάσεων, ἐὰν μὴ διὰ τὴν ἐκτέλεσίν των ἐκέκτητο ἐν αὐτῷ ἴδιον ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν.

Ὅπως παραλληλίζοντες κρίνομεν τὸ κινήτικόν ἐν τῷ ἀτόμῳ ἀντιστοιχοῦν πρὸς τὴν ἐκτελεστικὴν δύναμιν ἐν τῇ ὁμάδι καὶ ταύτην κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον διάφορον κατὰ τὸν χαρακτῆρα τῶν ἄλλων, τῶν μὲν ἡθικῶν τὴν φύσιν, τῆς δὲ ὀλιχῆς, ὡς συνταυτιζομένης μετὰ τῆς ἐν τῷ ἔθνει ἐνεργείας.

Τὰς ἀνωτέρω σκέψεις του παραθέτει ὁ γράφων ὡς τι ἄπλοον προανάκρουσμα μὴ ἀξίον εἰσεῖν διὰ τῆς σκιάδους ταύτης περιγραφῆς μιᾶς εὐρυτάτης καὶ πολλὰ σημαίνουσας Ἰδέας νὰ ἴδῃ στρεφόμενη ἄμεσον τὴν προσοχὴν. Σύνειδεν ὁποῖαι καὶ ὅποσκι αἱ ἀντιρρήσεις. Ἄλλ' ἐξ ὧν τῶν ἐνδεχομένων ἀντιρρήσεων δὲν διαφεύγει τὸν γράφοντα τὸ ἐρώτημα τὸ ἀφορῶν τὴν Δικαστικὴν ἐξουσίαν. Ποῖαν δηλ. θέσιν εἶδομεν εἰς αὐτὴν ἐντὸς τοῦ κλαίσιου τῶν Πολιτικῶν δυνάμεων; Διότι μέχρι τοῦδε συνειθίσταμεν νὰ θεωρῶμεν μετὰ τῶν ἰθύνουσῶν Δυνάμεων κτὴν τῆς Νομοθετικῆς καὶ Ἐκτελεστικῆς καὶ τὴν Δικαστικὴν ἐξουσίαν ἐν ᾧ ἐκ τῶν ἀνωτέρω μὲ ἐξηγῶν τὴν ἀτομικὴν ψυχολογίαν προκύπτει ὅτι ἰθύνουσαι δυνάμεις εἰσὶν ἡ Βουλευτικὴ (ἢ Νομοθετικὴ), ἡ Βουλευτικὴ (Προεδρικὴ ἢ Ἀρνησικυριακὴ) καὶ ἡ Ἐκτελεστικὴ (ἢ Ἰπουργικὴ).

Καὶ εἶναι ἀνταθὰ τὸ μόνον σημεῖον ἐξ ὧν τὸ ὅποσον ὁ γράφω θὰ ἐπαθῆμι νὰ μὴ ἀφ'ενεῖς τὸ περιθώριον. Σημειοῦμεν μόνον ὅτι ἱστορικῶς αἱ ἰθύνουσαι δυνάμεις ἐθεωρήθησαν διάφοροι καὶ κατ' ἀριθμὸν καὶ κατ' εἶδος. Ὅπως πολλοὶ ἐθεώρησαν, ὡς εἶτι καὶ σήμερον τινές, ὅτι αἱ ἰθύνουσαι δυνάμεις εἰσὶ δύο—ἡ Νομοθετικὴ καὶ ἡ Ἐκτελεστικὴ. Ἄλλοι πάλιν ὡς ὁ Μοντέσκιοσ ὅτι εἰσὶ τρεῖς: ἡ Νομοθετικὴ, ἡ Ἐκτελεστικὴ καὶ ἡ Δικαστικὴ. Ὁ Δάκκος ἀποδεχόμενος ὡσαύτως τὴν τριχοτομίαν τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας περιγράφει ταύτας ὡς τὴν Νομοθετικὴν, Ἐκτελεστικὴν καὶ Confederative, ὁ δὲ Ahrens ὡς τὴν Νομοθετικὴν, Ἐκτελεστικὴν καὶ Κυβερνητικὴν. Ἄλλος, ὁ Βενιαμὶν Κωνστάντιος παραδέχε-

ται πάντε εξουσίαις, θίξων τήν κυρίαν θέσιν εις τήν Βασιλικήν (ήθελε κυρίως νά ειπή 'Αρχηγικήν) εξουσίαν ένταθς διαστέλλων άπ' αύτης τήν 'Υπουργικήν εξουσίαν (Le pouvoir Ministériel). Αί άλλαι τρεις δυνάμεις εισίν· le pouvoir représentatif de la durée, εξερεύουσα έν τή 'Ανω Κληρονομική Βουλή, le pouvoir représentatif de l'opinion, εξερεύουσα έν τή Κάτω αίρετή Βουλή και ή Δικαστική εξουσία.

'Αλλά πριν ή θίξωμεν άλλα ζητήματα, και είναι ταθτα ούκ όλίγα, αύθ κ'ν έπουσιώθη, κυρίως πρέπει νά γίνη άπεδεικτόν κατά πόσον ή «ένδοσκοπική ή άτιμική ψυχολογία» ταθίξεται μετά της «κοινωνικής ή όμαδικής ψυχολογίας», έν άλλαις λόγοις, κατά πόσον ή κοινωνία αναπτριστα τον άτομικόν άνθρωπον εις τούς ψυχικούς αύτου χαρακτήρας έν μεγαλογραφία. Και ένδιαφέρει ή αναγνώρισις αυτη δια τήν επίδρασιν ήν μέλλει· νά εξασκήση επί της κατανοήσεως και περαιτέρω εξέλιξεως του Συνταγματικού και Φιλοσοφικού Δικαίου.

Δέν είναι δυνατόν. φέρ' ειπείν, ή Κοινωνική ψυχολογία νά κάμνη λόγον περί όμαδικών έπιθυμιών, συναισθημάτων και κινήτρων, ή δέ άντίστοιχος αύτης έπιστήμη του Συνταγματικού Δικαίου νά συντάσση Κι·ταστατικόν Χάρτην έν φ'ν' άγνοή τήν όργάνωσιν των τάξεων, τας σχέσεις αυτών προς άλλήλας, τήν ιστορρίαν αυτών και σχέσεις προς τας ίθυνούσας Δυνάμεις. 'Εν συντέμφ, νά κάμνη λόγον περί «ίθυνοουσών» δυνάμεων και ν' άγνοή τας «ίθυνομένας». Πρδ παντδς σήμερον διε ή Πολιτεία ύπερ τά άτομα άντιμετωπίξει· έντδς των κόλπων αύτης τας όργανωμένας τάξεις, δς ήμεις άνάγκημεν τας όργανωμένας οθως ειπείν «δυνάμεις», άλλ' όποτακτικάς, τελούσας όρισμένας λειτουργίας και έχούσας ίδίους εκάστη σκοπούς. Και πράγματι εάν ή Πολιτεία ως εθυσυνειδητος δύναμις ήδύνατο νά έπιδείξη τας διαφόρους τάξεις θά εκχυατο δι' αυτάς ως δια τας έξωτερικάς δυνάμεις της, άκριθδς έπως δ άτομικός άνθρωπος δ λαθών συνειδησιν έντδς έαυτου δλων των συναισθημάτων θά εκχυατο δι' αυτά ως δια τας κινούσας αυτών δυνάμεις.

Τδ έπ' έμοι έν άρίσταμαι ποσδς της Πλατωνικής 'Υξας διε ή Πολιτεία, συλλογική άντιανάκλασις έν τφ έξωτερικφ κόσμφ των συγκροτούντων τήν όμάδα άτομων, έστει ημέραν τινα ή άποκάλυψις της πλήρους ανθρωπίνης προσωπικότητος και διε έν αυτφ και διε αύτης οι έπιγιγνόμενοι θά εύρισκωσι τήν τελείωσιν αυτών. Τδ γε νυν έχον, εκάστη έθνική όμάς συνιστά άτελή τινα προσωπικότητα, κατ' εικόνα και όμοίωσιν του άτελοϋς ανθρώπου, έχουσα ωππερ αυτός· 'Εγώ και τας δυνάμεις της όμαδικής Βουλευσεως, Βουλήσεως, συναισθάνεσθαι και εκτελειν.

Και ένδιαφέρει ή άποδοχή της ρηθείσης βάσεως, ιδίθι άπ' αύτης πρωτίστως έξχρίσεται οπως — πλην μιად νεοφανοϋς Διεθνολογίας — ή έρω-

σα σκέψεις ἀνεύρη τὸν ἀπώτερον καὶ ἀνώτερον τύπον τοῦ Πολιτεύματος τῶν ὁμάδων. Διότι ἀποδεκτοῦ γεγονόμένου ὅτι ἡ ἔθνικὴ προσωπικότης εἶναι κατ' ἀνάπλασιν καὶ ὁμοίωσιν τῆς ἀτομικῆς, πρέπει αὕτη νὰ ἀναπαριστᾷ μοιραίως καὶ τὴν ἐξέλιξιν αὐτῆς κατὰ τὰ διάφορα αὐτῆς στάδια, καὶ συνεπῶς πρέπει νὰ στραφῶμεν πρὸς τὸν ἐξειληγμένον τύπον τοῦ ἀτομικοῦ ἀνθρώπου καὶ ἀπο τὴν μελέτην τῆς συγκροτήσεως τοῦ ἐνδοκόσμου αὐτοῦ, νὰ συναγάγωμεν τὸν ἀνώτερον τύπον τοῦ ὁμαδικοῦ, ἐν ἄλλοις λόγοις, τὸ νέον κοινωνικὸν εἶναι καὶ τὴν νέαν πολιτειακὴν ταξιν τῶν λαῶν τοῦ μέλλοντος.
